

TC
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Roma Hukuku Ana Bilim Dalı Bütünleme sınavı 25.08.2017
Tek ve İÖ Numaralı Öğrenciler

SINAV SÜRESİ 60 dakikadır. CEVAPLAR AYRILAN BOŞLUKLARA YAZILACAKTIR. CEVAPLAR OKUNAKLI VE GEREKÇELİ OLMALIDIR. EK KAĞIT VERİLMEMEYECİTİR. BAŞARILAR... (Yrd. Doç. Dr. Sevgi kayak)

Elma sirkesi ticareti ile uğraşan Romalı R, bu iş için elverişli olduğunu düşündüğü komşusu K'ya ait elma bahçesindeki elmaları satın almaya karar verir. R ile K yaptıkları anlaşmada; olgunlaşmış olan ilk elli kasa elmanın hemen, diğer elli kasanın ise olgunlaştıktan sonra teslim edileceğini ve R'nin elmalar için K'ya toplamda 1000 sesters ödeyeceğini kararlaştırırlar. R, ayrıca elmaların taşınması işi için de işçi İ ile bir yıllığına ve günlüğü 1 sestersten olmak üzere anlaşmaya varır. Ücreti çok düşük bulan, ancak acilen işe ihtiyacı bulunan İ, "*daha iyi bir iş teklifi gelmemesi*" kaydıyla işi kabul eder ve işe başlar.

I. İlk elli kasa elmayı alan ve sirke üretimine girişen R, elmaların tür itibariyle aslında sirke üretimi için elverişli olmadığını ve ayrıca bazı kasalardaki elmaların da kurtlanmış olduğunu fark eder. K ile yaptığı sözleşmeyi sona erdirmek isteyen R, Primus'a giderek hangi hukuki seçeneklere sahip olduğunu sorar. Primus, R'nin dayanabileceği iki hukuki seçenekten bahseder:

Birinci seçenek; elmaların kurtlanmış olduğu gerekçe gösterilerek sözleşmeye son verilmesidir zira elmaları kurtlanmış olması halinde **maddi ayıp** mevcuttur.

Bundan dolayı sorumluluğun şartları;

Maddi ayıptan dolayı bir sorumluluğun söz konusu olabilmesi için satılarda maddi bir ayıp bulunmalıdır. Maddi ayıp, satılanın taşınması gereken nitelikleri veya satıcının vaat ettiği nitelikleri taşımaması halidir. Aybın gizli olması gerekir. Gizli ayıp, bir denetim ve muayene sonucu ya da kullanılmakla fark edilebilecek ayıplardır, görünürdeki ayıplardan dolayı satıcının sorumluluğu söz konusu olmaz. Ayrıca ayıptan sorumluluk için ayıbın satıcıya ihbar edilmiş olması da gerekir.

Hukuki sonucu;

Maddi ayıp halinde; alıcının sahip olduğu olanaklardan biri, 6 ay içinde actio redhibitoria (ayıp sebebiyle dava) davası açarak sözleşmeden dönme ya da 1 yıl içinde actio quanti minoris (ayıp oranında indirim) davası açarak satış bedelinde ayıp oranında bir indirim yapılmasını istemektir. Olayda R, sözleşmeyi sona erdirmek istediği için ayıp nedeniyle sözleşmeden dönme hakkını kullanmalıdır.

İkinci seçenek; elmaların tür itibariyle sirke üretimine elverişli olmadığıdır zira bu durumda; hata söz konusudur. Ancak olayda irade ile beyan arasında bir uyumsuzluk olmayıp, iradenin oluşumunda bir bozukluk vardır. R, komşusunun bahçesindeki elmaların sirke üretimi için daha elverişli olduğu düşüncesine kapılarak saik hatasına düşmüştür. Saik hatası kural olarak hukuk düzeni tarafından dikkate alınmaz. Bununla birlikte, temel hatasına dönüşmesi durumunda, yani sözleşmeden beklenen yarar sağlanamıyorsa, sözleşme hükümsüzleşir. Bunun ölçütü de, dürüstlük kurallarına göre yorumlandığında, R, hataya düştüğünü bilseydi bu sözleşmeyi yapmayacak idiyse, hukuk düzeni tarafından bu hata dikkate alınır. Roma hukukunda hata halinde sözleşmenin kurulmadığı kabul edilmiştir.

Primus, ayrıca daha avantajlı olması sebebiyle R'ye birinci seçeneği önermiştir. Birinci seçeneği daha avantajlı olmasının nedeni;

Maddi ayıp nedeniyle satıcının sorumluluğu kusursuz bir sorumluluk halidir. Bu nedenle alıcı, ayıbın varlığında satıcının kusurunu kanıtlamak zorunda değildir, satıcı kusurlu olsa da olmasa da ayıptan sorumlu tutulur. Alıcının, sadece ayıbın varlığını ispatlaması yeterlidir. Bu sebeple uğradığı tüm zararları da alıcı, ayrıca satıcıdan zararın tazmini davası ile isteyebilir. R, ikinci seçeneğe başvuracak olursa, bir saik hatası olması nedeniyle bu hatanın hukuk düzeni tarafından dikkate alınması gereken bir temel hatası olduğunu ispat etmek zorunda kalabileceği gibi; ayrıca hataya düşmekte kendisi kusurlu ise, karşı tarafın (K'nın) sözleşmeye olan güveni dolayısıyla uğradığı tüm zararları da ödemek zorunda kalacaktır.

II. Bu arada daha iyi bir iş teklifi alan işçi İ, elma taşıma işini bırakmıştır. İ'nin işi bırakmasının haklı olup olmadığı Primus'a sorulmuş ve Primus, İ'nin haklı olduğu cevabını vermiştir. Zira "daha iyi bir iş teklifi gelmemesi" kaydı; **bozucu şart** anlamını taşır.

Bu kaydın sözleşmeye etkisi;

Bozucu şart; hükümlerini doğurmaya başlamış bir sözleşmenin, gelecekte gerçekleşmesi objektif olarak şüpheli bir olaya bağlanarak, bu olayın gerçekleşmesi ile doğmakta olan hükümlerin sona ermesidir. Bozucu şart halinde hüküm ifade etmeye başlamış olan sözleşme, şart konusu olayın gerçekleşmesi ile kendiliğinden sona erer. Olayda İ'nin daha iyi bir iş bulması ile kayıt gerçekleşmiş ve aralarındaki sözleşme başkaca bir işleme gerek kalmadan, kendiliğinden sona ermiştir.

Eğer böyle bir kayıt konulmasaydı, İ'nin hangi gerekçeyle işi bırakabileceği de Primus'a sorulmuş olup Primus şu cevabı vermiştir:

Aşırı yararlanma (gabin) sebebiyle işi bırakabilirdi. Çünkü;

Gabin, sözleşme taraflarından birinin deneyimsizliği, hafifliği ya da zor durumda olmasından yararlanarak edimler arasında aşırı bir dengesizliğin yaratılmasına ilişkin bir irade bozukluğu halidir ve bu sebeple eski hale iade talep edilerek sözleşme ortadan kaldırılabilir, malvarlıkları eski hallerine döndürülür.

III. Bu arada K tarafından teslim hazır hale getirilen diğer elli kasa elma, bir gece elma bahçesine giren hırsız H tarafından çalınarak Ü'ye satılıp teslim edilmiştir. Elmaların malikinin kim olduğu Primus'a sorulmuş, Primus, elmaların malikinin K olduğu cevabını vermiştir. Çünkü;

Hırsız H'nin tasarruf yetkisi yoktur. Malın maliki K'dan devralmamıştır. K'nın elinden malı rızasız olarak çıktığı için K, malın maliki olmaya devam eder. Bu durumda hırsız malik olmadığından, kimse hakkından fazlasını başkasına devredemeyeceği için (tasarruf yetkisi) Ü'ye de mülkiyet geçmemiştir.

Primus ayrıca K ve Ü'nün kime karşı hangi davaları da açabileceğini de söylemiştir:

K → Ü'ye karşı **rei vindicatio (istihkak)** davasını açabilir.
K → H'ye karşı **actio furti (hırsızlık-haksız fiil)** davasını açabilir.
Ü → H'ye karşı **satış sözleşmesinden doğan davayı** açabilir.

IV. İşçi İ'nin işi bıraktığını duyan R bu duruma çok sinirlenerek İ ile tartışmaya başlar. Tartışma esnasında elindeki sert bir cisim İ'ye fırlatan R'nin fırlattığı bu cisim o sırada kavgayı izlemekte olan T'nin kafasına isabet eder ve T ölür. T'nin çocuklarının açtığı dava üzerine praetor, T'nin ölümünden R'yi sorumlu tutmuştur. Praetor'un gerekçesi şöyledir:

Söz konusu dava haksız fiil davasıdır. Haksız fiilin söz konusu olması için hukuka aykırı bir fiil olmalıdır. Hukuka aykırılıktan kasıt, hukuk düzeninin tasvip etmesiği davranışlardır. Bunun için fiil olması, bu fiilin hukuka aykırı olması ve hukuka aykırılık bağı olması gereklidir. Haksız fiil sorumluluğunun şartları ise; hukuka aykırı fiil, zarar, illiyet bağı ve kusurdur. Olayda R'nin davranışı İ'ye yönelmiş olmakla birlikte bundan T zarar görmüştür. Üçüncü kişilerin söz konusu hukuka aykırılıktan zarar görmeleri halinde yansıma zarardan bahsedilir. Olayda R'nin fiili normun koruma amacı kapsamında yer alan bir fiildir ve bu nedenle her ne kadar T'ye bizatihi yönelmiş olmasa da, hukuka aykırılık bağı vardır. T'nin ölümü R'nin fiili sonucu meydana gelmiştir, bu nedenle illiyet bağı da vardır. Olayda R kusurludur, zira bu fiilinden dolayı hukuka aykırı sonucu öngörebilir durumdadır. Bu nedenle ölüm olayından sorumludur.